

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

1128545

**PODNIKANIE NA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY VO
VYBRANOM REGIÓNE SRBSKA**

2010

Marija Hedi

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**PODNIKANIE NA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY VO
VYBRANOM REGIÓNE SRBSKA**

Bakalárska práca

Študijný program:	Ekonomika a manažment agrosektoru
Študijný odbor:	3.3.20 Odvetvové ekonomiky a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra práva
Školiteľ:	prof. JUDr. Anna Bandlerová, PhD.

Nitra, 2010

Marija Hedi

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Marija Hedi vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo vybranom regióne Srbska“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre, 10. mája 2010

Marija Hedi

Pod'akovanie

Touto cestou d'akujem pani prof. JUDr. Anne Bandlerovej, PhD., vedúcej mojej bakalárskej práce, za cenné rady a usmernenie pri vypracovaní bakalárskej práce.

Abstrakt

Srbsko je krajinou, ktorá má vyvážený pomer horských a nížinných oblastí.

Región Vojvodina ako najväčší región v Srbsku sa považuje za hlavný región rozvoja poľnohospodárskych činností. Podnikanie je jedným z hlavných zdrojov ekonomického rastu Srbska. Práve z toho dôvodu sa v práci zameriavame na analýzu podnikania na poľnohospodárskej pôde.

V práci venujeme osobitnú pozornosť dvom oblastiam výskumu ktoré sa vzťahujú na podnikanie v poľnohospodárstve.

V prvej oblasti sme sa pokúsili analyzovať legislatívne podmienky ktoré musia srbskí poľnohospodári akceptovať ,pokiaľ chcú zachovať svoje podnikateľské aktivity v medziach zákona . Naše hlavné závery ,ktoré sme získali v tejto oblasti sú , že v Srbsku existuje veľa právnych predpisov upravujúcich oblasť podnikania avšak stále ešte existujú medzery v zákonoch , ktoré možno zneužiť pre rôzne formy manipulácie. Vláda sa snaží novelizáciou právnych predpisov v oblasti podnikania urobiť poriadok v tejto oblasti .

V druhej oblasti, sme sa pokúsili uskutočniť komplexnú analýzu prostredia pre podnikanie vo Vojvodine, na základe porovnania situácie v Srbsku s využitím množstva údajov, ktoré existujú na podporu tejto analýzy. Na základe zistených skutočností sme došli k záveru, že región Vojvodina vo väčšine prípadov nasleduje vzory , existujúce na národnej úrovni pri dodržaní špecifik regiónu. V prípade odchýlok sme sa snažili zobrazit' ich dôveryhodným spôsobom, ktorý by mohol viesť k vhodným záverom pre riešenie tohto problému.

Kľúčové slová: Vojvodina, podnikanie v poľnohospodárstve, poľnohospodársky podnik

Abstract

Serbia is one of those countries which have a balanced ratio of mountain and plain landscapes. Vojvodina is the greatest plain region in Serbia. This fact makes Vojvodina the main area in agricultural activities, and it is the first condition for developing of agriculture. It's assumed that enterprising is one of the most important sources of economic growth. And that is why in this graduate work we would like to deal with agricultural enterprising.

Two main areas of research in which we were focused are connected with agricultural entrepreneurship. Firstly, we tried to analyze legislative condition Serbian farmers have to accept in order to keep legality of their businesses. Our main conclusion from this part was, that there exist high numbers of acts dealing with entrepreneurship, but still there are many vulnerabilities, which can serve for various kinds of manipulation. However, the state is trying, through amendments to the laws, to bring order to this area. Secondly, we tried to make a complex analysis of entrepreneurship surround in AP Vojvodina, based on comparing situation with Serbia, with a lot of data that are there to support this analysis, focusing on the farmers. The conclusion that we found out shows that in majority of cases Vojvodina region follows same patterns which are held on national level, with the specifics which are based on agriculture in Vojvodina. In case of differences, we tried to display it in a credible way, which could lead to appropriate conclusions for resolving the problem.

Key words: Vojvodina, agricultural entrepreneurship, agricultural enterprise

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	9
1.1 Poľnohospodárstvo	9
1.2 Podnikanie	12
1.3 Región.....	14
2 Cieľ práce.....	18
3 Metodika práce.....	19
4 Výsledky práce	20
4.1 Všeobecná právna úprava podnikania v Srbsku	20
4.2 Zvláštnosti podnikania na poľnohospodárskej pôde v Srbsku	21
4.3 Podnikanie v poľnohospodárstve v regióne Vojvodina	29
4.3.1 Charakteristika Vojvodiny	29
4.3.2 Zvláštnosti podnikania na poľnohospodárskej pôde vo Vojvodine.....	31
Záver	38
Zoznam použitej literatúry	39

Úvod

Poľnohospodárstvo bolo vždy dôležitou súčasťou srbského hospodárstva, čo uzko súvisí s veľmi úrodnou pôdou a veľmi priaznivou klímou.

Až do roku 1990 sa poľnohospodárstvo podieľalo 15% na hrubom domácom produkte a zamestnávalo 24% z celkovej pracovnej sily. Obchodným embargom OSN sa výrazne znížila nielen produkcia poľnohospodárstva, ale aj ďalšie odvetvia Srbska. Tento trend nie je nezvratný, pretože stále existujú obrovské kapacity, ktoré môžu byť použité aj k zlepšeniu úrovne a kvality produkcie na úroveň, ktorá by bola konkurencieschopná na trhu EÚ – prilákaním tak veľkého počtu ziskových investícií tak od zahraničných ako aj od tuzemských firiem.

Podľa údajov Srbskej obchodnej komory má Srbsko rozlohu 8.840.000 hektárov celkového územia. Výmera poľnohospodárskej pôdy zahŕňa 5.534.000 hektárov (0,56 ha / obyv.), z toho je 4.267.000 hektárov ornej pôdy (0,46 ha / obyvateľa). Asi 70 percent územia Srbska tvorí poľnohospodárska pôda, zatiaľ čo 30 percent tvoria lesy.

Zatiaľ čo pojem poľnohospodárstvo súvisí s pojmom prvovýroba, o agropodnikaní môžeme povedať, že je úsko späté so spracovaním potravín a iných foriem činností súvisiacich s novovytvorenou hodnotou.

Podnikanie v poľnohospodárstve je najdôležitejšie a najlukratívnejšie ako pre zahraničné investície, tak aj pre domáce podniky.

Ciele agropodnikania v Srbsku:

- Zvýšenie úrovne vedomostí poľnohospodárskych výrobcov v oblasti fúzií, výroby, spracovania a uvádzania poľnohospodárskych výrobkov na trh,
- Dosiahnuť realizáciu spolupráce a partnerstva poľnohospodárskych združení so štátnymi a miestnymi orgánmi a ich vzájomné zblíženie a spojenie,
- Vytvorenie podmienok pre dynamický rozvoj vidieckych oblastí.

Základ pre úspešné podnikanie je založený na troch faktoroch:

- znalosti - na trhu, potreby zákazníkov, kupujúcich a predávajúcich, technológie
- podnikateľ - skúsenosti, nadšenie, odhodlanie a vytrvalosť, obrovská práca
- idea - sen, cieľ, nevyužitá príležitosť na trhu.

Právo podnikat' a sloboda podnikania sú zakotvené v tretej hlave §§ 82 – 90 Ústavy Srbska, ktorý hovorí že, ekonomický štatút v Srbsku je založený na trhovom hospodárstve, otvorenom a slobodnom trhu, slobodnom podnikaní, nezávislosti podnikateľských subjektov a rovnoprávnosti súkromných a iných druhoch majetku.

Podnikanie je voľné. Podnikanie môže byť obmedzené právnymi predpismi, kvôli ochrane ľudského zdravia, životného prostredia a prírodných zdrojov a ochrany Srbskej republiky.

Zahraničné fyzické a právnické osoby môžu nadobúdať nehnuteľnosti, v súlade s právnymi predpismi alebo medzinárodnými dohodami. Cudzinci môžu získať koncesie na prírodné zdroje a tovar vo všeobecnom záujme, rovnako ako niektoré ďalšie práva obmedzené zákonom.

Musí byť zaručený súkromný, družstevný a verejný majetok, to znamená, že všetci majú zaručené právo podnikat' za rovnakých podmienok, voľne využívať svoj majetok, ak ich využívanie a riadenie poľnohospodárskej pôdy je v súlade so zákonom. Verejné vlastníctvo je verejný majetok, majetok vo vlastníctve provincií a autonómnych jednotiek miestnej samosprávy. Všetky formy vlastníctva majú rovnakú právnu ochranu.

Článok 88. Ústavy Srbska hovorí o pôde, že využitie a obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy, lesnej pôdy a mestských stavebných pozemkov v súkromnom vlastníctve, je slobodné. Zákon môže obmedziť typy využívania a riadenia poľnohospodárskej pôdy, a stanoviť podmienky pre využívanie a riadenie poľnohospodárskej pôdy, aby sa eliminovalo nebezpečenstvo spôsobenia škody na životnom prostredí alebo aby sa zamedzilo porušovaniu práv.

Na Slovensku je právo podnikat' a sloboda podnikania určené v článku 35 Ústavy Slovenskej Republiky. Tento článok hovorí, že každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Poľnohospodárstvo

Podľa ZÁKONA O POĽNOHOSPODÁRSTVE A ROZVOJU VIDIEKA V SRBSKU, poľnohospodárstvo je ekonomická činnosť, ktorá zahŕňa aj tie činnosti, ktoré sú právne kvalifikované ako poľnohospodárstvo.

1) poľnohospodárska výroba je proces výroby rastlinných a živočíšnych výrobkov, chov rýb, včiel alebo iné formy poľnohospodárskej výroby (pestovanie húb, slimákov, skleníkové pestovanie plodín, pestovanie korenín a bylín, atď), ktoré sa koná na poľnohospodárskej pôde, ako aj na inom pozemku, ktorý sa nachádza na území Srbskej republiky.

2) poľnohospodárske výrobky sú primárne produkty a produkty prvého stupňa ich spracovania vzniknutých v poľnohospodárskej výrobe.

3) poľnohospodársky podnik je výrobná jednotka, na ktorom poľnohospodárske spoločnosti, družstvá, inštitúcie alebo iné právne subjekty, podnikateľ či poľnohospodár uskutočňujú poľnohospodársku výrobu.

4) rodinná farma je poľnohospodársky podnik, na ktorom fyzická osoba – poľnohospodár, spolu s členmi svojej domácnosti vykonáva poľnohospodársku výrobu.

5) držiteľ rodinnej farmy je fyzická osoba – podnikateľ a poľnohospodár, ktorý vykonáva poľnohospodársku výrobu, a ktorý je zapísaný v registri poľnohospodárskych podnikov, ako nositeľ rodinnej farmy.

6) členom poľnohospodárskej domácnosti je plnoletý člen domácnosti, ktorý neustále alebo príležitostne pracuje na farme, a ktorý je zapísaný do registra poľnohospodárskych podnikoch ako člen rodiny hospodárstva na základe vyhlásenia, alebo maloletý člen poľnohospodárskej domácnosti na základe vyhlásenia rodičov alebo zákonného zástupcu.

7) poľnohospodár je držiteľom alebo členom rodinného hospodárstva, ktorý výhradne vykonáva poľnohospodársku výrobu.

8) Stimuly sú nástroje ustanovené v rozpočte Srbskej republiky, rovnako ako aj finančné prostriedky z iných zdrojov, ktoré sa pridelujú poľnohospodárskym podnikom

ako aj iným subjektom v súlade s právnymi predpismi na dosiahnutí cieľov poľnohospodárskej politiky.

9) za poľnohospodársku pôdu sú považované polia, záhrady, ovocné sady, vinohrady, lúky, pasienky, rybníky, trvalé trávne porasty, močiare ako aj iné pozemky (depresie, opustené riečne koritá, pozemky zarastené nízkymi kríkmi a iné), ktoré svojími prírodnými a hospodárskymi podmienkami môžu byť použité pre poľnohospodársku výrobu.

Poľnohospodárstvo podľa **DRAGANA LAJOVIČA (2009)** je proces výroby potravín, krmív pre hospodárske zvieratá, vláknín ako aj ďalších požadovaných produktov prostredníctvom pestovania niektorých rastlín a chovu domácich zvierat (hovädzieho dobytku).

Poľnohospodárstvo chápe ako agronómiu. Počet ľudí zamestnaných v poľnohospodárstve, ktoré je základnou ekonomickou aktivitou je väčší než v akomkoľvek inom odvetví hospodárstva.

Poľnohospodárstvo je tiež skrátený názov pre štúdie o poľnohospodárskych vedomostiach a zručnostiach, skôr známe ako poľnohospodárske vedy.

Moderné poľnohospodárstvo výrazne závisí na technologickom riešení a nových technológiách, biologických a fyzikálnych vedách. Závlahy, odvodnenie, ochrana a sanitárna technika, z ktorých každá je rovnako dôležitá pre úspešné pestovanie, sú iba niektoré oblasti, ktoré vyžadujú odborné znalosti poľnohospodárskych inžinierov.

JELENA ARITONVIĆ A SANJA BOGIĆEVIĆ (2009) hovoria, že poľnohospodárska politika zahŕňa súbor zásad platných vo vládnych programoch, ktoré ovplyvňujú produkciu potravín, využívanie zdrojov v poľnohospodárstve, národný a medzinárodný trh s potravinami, spotrebu potravín a výživu, bezpečnosť potravín a podmienky, v ktorých ľudia žijú vo vidieckych oblastiach.

Na otázku prečo poľnohospodárstvo zastáva popredné miesto v politike EÚ, hovoria že, má strategický a bezpečnostný význam pre každú krajinu, z dôvodu cenovej neelastickosti dopytu po potravinách. Produkcia je závislá na prírodných podmienkach a súvisí so životným cyklom, má vplyv na životné prostredie a dáva podmienky rozvoja iných odvetví.

Poľnohospodárska politika zameraná na rozvoj poľnohospodárskej výroby a zachovanie poľnohospodárskych zdrojov Srbska je pre Demokratickú stranu Srbska zásadnou prioritou programu v celkovom rozvoji krajiny, a to ako v ekonomickej a sociálnej tak aj v environmentálnej oblasti.

Uvádzajú že, pre úspešný rozvoj poľnohospodárskej výroby je potrebné racionálne strategické plánovanie a financovanie poľnohospodárstva zo strany štátu. Štát by mal vytvoriť podmienky pre rozvoj poľnohospodárskeho trhu.

DANIJEL KIŠMARTON, PREDSEDA OBCE ALIBUNAR – JUŽNÝ BANÁT (2009) hovorí že, poľnohospodárstvo tvorí chrbticu poľnohospodársko-priemyselného komplexu, je to jeden z hlavných komplexov výroby v štruktúre celkového hospodárstva južného Banátu a Srbska. Poľnohospodárska pôda je jedným z najcennejších zdrojov v regióne. Z celkovej plochy južného Banátu, čo je 4.245 km², 81% zaberá poľnohospodárska pôda.

Poľnohospodárska pôda v roku 2003 v regióne južný Banat má rozsah 341.477 hektárov, z ktorých v osobnom vlastníctve je 223.221 hektárov (65,37% z celkovej poľnohospodárskej plochy regiónu). Sú to:

- Orná pôda - 311.812 ha (220.094 ha v osobnom vlastníctve alebo 70,58% z celkovej výmery ornej pôdy)
- Pastviny - 25.587 ha (979 ha osobne alebo 49,72% z celkového počtu pasienky)
- Rybníky, záhrady a Trstice - 4078 ha (251 ha osobne alebo 6,15% z celkovej plochy rybníkov a TTP¹).

Z celkového počtu zamestnancov v Južnom Banáte, v poľnohospodárstve, lesníctve a vodnom sú v hospodárstve zamestnaní 11,6%, v odvetví rybolovu 0,13%, a v spracovateľskom priemysle 41,9%.

V roku 2003 bol v Južnom Banáte národný príjem vo výške 45.223.037 tisíc dinarov, čo v poľnohospodárstve, lesníctve a vodnom hospodárstve predstavovalo 8.305.272 tis (alebo podiel 18,36%), v rybolove vo výške 26.746 dinárov (podiel 0,06%) a v spracovateľskej výrobe 27.571.529 tis (60,97% podiel z celkového národného príjmu).

¹ Trvalé trávne porasty

BANDLEROVÁ (2009) uvádza, že podľa štatistických údajov k 31.12. 2001 celková plocha poľnohospodárskej pôdy na Slovensku predstavovala 2 439 408 ha čo predstavuje 49,9% z celkovej plochy územia Slovenska. K 31.12.2001 vo vlastníctve štátu bolo v rozsahu 115 993 ha poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje 4,75% z celkovej výmery 2 439 408 ha poľnohospodárskej pôdy na Slovensku. 515 233 ha poľnohospodárskej pôdy (21%) patrí k tej pôde, kde zatiaľ nie je možné z rôznych dôvodov identifikovať vlastníkov (neznámy vlastníci). Z pohľadu štruktúry vlastníckych vzťahov k poľnohospodárskej pôde na Slovensku (ktorá je odlišná od štruktúry užívacích vzťahov) je možné konštatovať, že 1 854 973 ha poľnohospodárskej pôdy, čo je 76% z poľnohospodárskej pôdy na Slovensku, je pôda v súkromnom vlastníctve.

BANDLEROVÁ (2009) ešte tvrdí, že podľa údajov k 31.12. 2001 väčšinu poľnohospodárskej pôdy obhospodarujú poľnohospodárske družstvá (695), ktoré obhospodarujú 1 126 238 ha poľnohospodárskej pôdy o priemernej výmere 1 620 ha, čo predstavuje 46,17% podielu na poľnohospodárskej pôde v Slovenskej republike. Obchodné spoločnosti (707) obhospodarujú 727 894 o priemernej výmere 1030 ha s 29,84% podielom na poľnohospodárskej pôde v SR. Fyzické osoby v celkovom počte 5292 obhospodarujú 191 988 ha poľnohospodárskej pôdy o priemernej výmere 36 ha s 7,87% podielom na poľnohospodárskej pôde v SR.

1.2 Podnikanie

Podľa **NENADA D. PENEZIČA (2003)**, podnikanie je činnosť zameraná na plánovanie, organizovanie, obchodné inovácie spoločnosti, s cieľom vytvoriť nové trhy a dosiahnuť zisk. To sa vzťahuje na všetky aspekty ľudského správania a konania – rozvíjanie tvorivosti, stimulovanie podnikateľského myslenia a obohacovanie ľudských potrieb.

Podnikanie zahŕňa súčet vedomostí, zručností a schopností, kreativity, iniciatívy, odvahy, zodpovednosti, dynamiky, odhodlania a vytrvalosti.

Založenie úspešného podnikania je rozdelené na tri položky:

1. znalosti - na trhu, potreby zákazníkov, technológie, niektoré činnosti
2. sám podnikateľ - skúsenosti, nadšenie, odhodlanie a vytrvalosť
3. idea - sen, cieľ, nevyužitá príležitosť na trhu.

Prečo sú dôležité podnikateľské znalosti a zručnosti?

1. Pre pohodlné riadenie v podnikaní
2. Ako podnikateľ si môžete vybrať, čo budete riešiť, ako a kedy
3. Podnikateľské vedomosti a zručnosti, ktoré možno použiť vo všetkých oblastiach života
4. Rozvoj ľudského potenciálu prostredníctvom vzdelávania v oblasti podnikania je kľúčovým prvkom zamestnanosti a hospodárskeho rozvoja na celom svete.

MILORAD D. PAVLIČIĆ (2009) hovorí, že podnikanie je organizačná schopnosť akcionárov začať alebo pokračovať v ich samostatnej práci. Výsledok podnikania je súkromné vlastníctvo. Podnikanie sa tu chápe ako faktor výroby, pretože sa podnikaním inovujú všetky prvky procesu: práca, zdroje a materiály pre prácu.

Podnikanie predstavuje inováciu organizačnej štruktúry a všetkých súvisiacich funkcií.

Ďalej uvádza, že pri definovaní podnikania existujú rôzne teoretické i praktické spory. Pod pojmom "podnik" sa zahŕňa celý rad ekonomických obsahov. Dôvodom je okrem iného aj skutočnosť že stále neexistuje jednotná, široko prijímaná a tradičná definícia podnikania.

Aby na to poukázal, uviedol prehľad niektorých názorov:

- Podnikanie je tradičné riadenie,
- Podnikanie je inovačná aktivita,
- Podnikanie zahŕňa optimálny výber z produkčnej funkcie podniku,
- Podnikanie je vlastnosť človeka, ktorý investuje, a podobne.

DRAGAN LAJOVIC (2008) uvádza, že je neprijateľné, že ekonómovia dávajú široké a neobmedzené definície podnikania. Termín je niekedy používaný tam, kde je nevhodný.

Podnikanie sa usiluje o zisk zabezpečujúc tak výrobky, ktoré spĺňajú potreby ľudí. Čiže pod pojmom podnikanie chápe ľudí alebo inštitúcie, ktoré majú za cieľ zväčšiť zisk aby si tak zabezpečili výrobky, ktoré majú splniť potreby spotrebiteľov.

Podľa BANDLEROVEJ A ILKOVEJ (2004) má podnikanie nasledujúcu definíciu:

„Sústavná činnosť uskutočňovaná samostatne podnikateľským subjektom – podnikateľom pod vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku. Predmet podnikania je určený rozsahom podnikateľskej činnosti, ku ktorému je podnikateľ podľa živnostenského zákona oprávnený.“

BANDLEROVÁ (2004) ešte uvádza, že každá forma podnikania musí byť podmienená profitom a efektívnosťou. V podnikaní treba presadzovať zásadu, že každý vlastník musí mať možnosť slobodne si určiť spôsob ekonomického využívania svojho majetku ako hospodársko-právnu formu činnosti. Akékoľvek zmeny, ktoré sa uskutočňujú v ekonomickej sfére, nie je možné uskutočniť bez zmien v oblasti.

1.3 Región

Vymedzenie pojmu región možno odvodiť z latinského regio, čo v preklade znamená hranicu, okruh alebo ohraničenie. Môže to však znamenať i určitú väzbu, viazanosť, ale aj riadenie, usmerňovanie, spravovanie či vedenie.

V rámci najvšeobecnejšieho a najjednoduchšieho vymedzenia chápeme región ako súčasť určitého väčšieho celku, ktorej royvoj má zmysel iba v kontexte rozvoja tohto väčšieho celku. Regiónom je územný celok, ktorého geografický komplex v oblasti neživej prírody, živej prírody a kultúrne zložky sa navzájom podmieňujú a tvoria vyšší systém, nadržaný nižším – menej zložitým systémom.

Región možno chápať ako určité spojiwo medzi celu spoločnosťou a miestnym obyvateľstvom. Je to určitý priestor, v ktorom sa stretáva dynamika štátu a miestneho obyvateľstva, pričom región umožňuje sústredovať miestne iniciatívy a posudzovať ich ako celok.

Podľa MATOUŠKOVEJ (2000), sa za región v najvšeobecnejšom ponímaní považuje akýkoľvek územný celok, ktorý je podľa jedného alebo viacerých kritérií, resp. znakov vyčlenený zo širšieho územia. Vyznačuje sa vnútornými a vonkajšími hospodárskymi, sociálnymi, kultúrnymi, politickými alebo inými záujmami.

Určitá skupina autorov (npr. **BUČEK (1992), ČAJKA (2005), RÝSOVÁ (2005), PEŠOUT (2005), RAJČÁKOVÁ (2005), HAMALOVÁ (1997), ŽÁRSKA (1997) A INÍ**) sa pri vymedzení pojmu región zameriava predovšetkým na identifikáciu a kvantifikáciu regiónu, tzn. Na jeho ohraničenie, resp. na vymedzenie jeho územia, plochy.

“Región môžeme definovať ako geografický ohraničené územie, ktoré disponuje súborom kvalitatívnych a kvantitatívnych podmienok na sformovanie diverzifikovaného územnohospodárskeho a sociálneho systému, v ktorom je vysoká intenzita ekonomických a sociálnych vnútorných väzieb, rozvíja optimálne väzby s inými územiami a je schopné reprodukovať rastové potreby prevažne z vlastných zdrojov” (**BUČEK, 1992**)

Podľa ČAJKA, RÝSOVEJ A PEŠOUTA (2005), vo všeobecnosti región považujú za určitý segment povrchu alebo priestoru. Teritórium, ktoré má určité prirodzene alebo arbitárne vytvorené hranice.

RAJČÁKOVÁ (2005) vymedzila región ako územie, ktoré sa vlastnosťami, vzťahmi medzi prvkami v ňom jestvujúcimi a štruktúrou odlišuje od svojho okolia a možno ho vymedziť hranicami.

HAMALOVÁ, TVRDOŇ A ŽÁRSKA (1997) hovoria, že regionalizácia je činnosť spojená s delením krajiny na regióny. Spravidla sa uskutočňuje v dvoch etapách: výskumnej a realizačnej.

Podľa ANUČINA (1960), krajina a región vo všeobecnogeografickom ponímaní predstavujú územie, ktoré sa odlišuje historicky podmienenými

geografickými osobitosťami. Krajina a región majú historický vzniknutú jednotu v prírode, obyvateľstve a v hospodárstve, jednotu zachovávajúcu svoj význam v čase štúdia danej krajiny alebo regiónu.

Niektorí domáci i zahraniční autori (npr. **TVRDOŇ (1995)**, **BEAUJEN-GARNIER (1974)**, **BLAŽEK (2002)**, **UHLÍR (2002)**, **NALKOWSKI (1917)** **A ĎALŠÍ)** nesúhlasia s predchádzajúcou skupinou a tvrdia, že v rámci vymedzenia pojmu región, nie je možné presne určiť jeho ohraničenie a teritórium. Je to možné len na základe určitých znakov, premenných, charakteristík, ktoré umožňujú, predovšetkým z kvalitatívneho hľadiska, začleniť predmetné územie k určitému regiónu, t.j. určiť príslušnosť tohto územia k regiónu. Odmietajú objektívne stanovenie hraníc, a teda aj teritória regiónu.

Podľa TVRDOŇA (1995), región je dynamický prvok väčšieho celku (národného hospodárstva), ktorého skutočné rozmery nie sú vždy dané a skutočná veľkosť je daná intezitou pôsobenia ekonomických síl. Je priestorovo uzavretý systém, pričom systém znamená množstvo premenných, ktoré sú medzi sebou v silnejšej interdependencii ako iné premenné.

BEAUJEN-GARNIER (1974), tvrdí že, existuje len málo takých neprecíznych pojmov, ako je región. Podľa stupňa abstrakcie, resp. podľa úrovne, z ktorej na región nazerá, pojmom región označuje lokalitu, okres, obvod, kraj, administratívny územný celok, štatistickú územnú jednotku, spolkovú krajinu, ale aj štát ako celok, zoskupenia dvoch alebo viacerých krajín, prípadne rozlohou a počtom obyvateľov rozsiahle územia zemegule, bez ohľadu na jednotlivé štáty, ktoré ho tvoria, administratívne usporiadanie atď.

RIEDLOVÁ, BLAŽEK A BRABEC (1983), chápu región ako územie vyznačujúce sa určitou vnútornou súzdržnosťou, jednotnou kvalitou alebo charakteristikou javov.

NALKOWSKI (1917) charakterizuje región ako územie s geografickou individuálnosťou a charakteristickými znakmi, ktoré ho odlišujú od susedných územných celkov.

BELAJOVÁ - FÁZIKOVÁ (2005) hovorí, že pojem región sa viaže na priestor. Keďže priestor je objektom skúmania viacerých vedných disciplín (geografie, urbanizmu, ekonómie, technických odborov..), môže byť chápaný a definovaný rôznorodo.

BELAJOVÁ - FÁZIKOVÁ (2005) dopĺňa, že regióny možno ohraničiť, na základe:

- Homogenity (podobnosti)
- Funkčnosti (rôznorodosti)

Toto ohraničenie sa vykonáva za účelom:

- Zjednodušenia riadiacich a administratívnych funkcií
- Hlbšej informovanosti o priestore
- Komplexnejšieho pohľadu na priestor

Regióny možno rozčleniť aj na základe formálnosti :

- Formálne vymedzenie – územno-správne členenie (SR –okresy, kraje, štát, EÚ, a NUTS)

Neformálne vymedzenie – vznik podľa väzieb podmienenosti a závislosti.

2 Cieľ práce

Cieľom mojej bakalárskej práce je uskutočniť analýzu podnikania v regióne Vojvodina z pohľadu foriem podnikania a z pohľadu efektívnosti za obdobie od roku 2008 do roku 2009.

K tomu aby sme mohli splniť tento cieľ bude potrebné zistiť:

- právnu úpravu podnikania v Srbsku
- podnikanie na poľnohospodárskej pôde v Srbsku, kde naším cieľom bude poukázať na zvláštnosti, ktoré sú pri podnikaní na poľnohospodárskej pôde
- veľkosť výmery poľnohospodárskej pôdy Vojvodiny k celkovej výmere Srbska

V práci poukážeme na podnikanie v konkrétnom regióne Srbska, z pohľadu foriem a efektívnosti podnikania.

Ako región v ktorom uskotočníme analýzu podnikania sme si vybrali región Vojvodina, ktorá sa nachádza na severe Srbska. Vojvodina je hnacou silou hospodárskeho rozvoja Srbska.

Podľa údajov Srbskej obchodnej komory z roku 2010 má Srbsko 5,1 milióna hektárov poľnohospodárskej pôdy z ktorých 4,2 milióna hektárov je orná pôda. Z celkovej výmery ornej pôdy, 1.65 milióna hektárov je vo Vojvodine, v regióne kde chceme uskutočniť analýzu, a zvyšok ornej pôdy je v centrálnom Srbsku.

3 Metodika práce

Na dosiahnutie stanoveného cieľa záverečnej bakalárskej práce využijeme niekoľko metód, ktoré sú predpokladom podrobného preskúmania danej problematiky.

Použité metódy sú nasledovné:

- Štúdium odbornej literatúry
- Konzultácie s odborníkmi
- Analýza
- Komparácia
- Syntéza
- Kalkulačná metóda

Štúdiom dostupnej odbornej literatúry a konzultáciou s odborníkmi získam nové informácie a taktiež prehĺbim svoje doterajšie poznatky, ktoré sa týkajú danej témy.

Metódu analýzy využijeme na získanie výsledkov týkajúcich sa vývoja výmery poľnohospodárskej pôdy vo vybranom regióne.

Metódou komparácie porovnam podnikanie na poľnohospodárskej pôde určitého regiónu k podnikaniu na poľnohospodárskej pôde celého Srbska.

Syntézou údajov dosiahneme to, že získané údaje a informácie nám poslúžia na vyvodenie záverov a posúdenie pozitív, prípadne negatív jednotlivých právnych foriem podnikania.

4 Výsledky práce

4.1 Všeobecná právna úprava podnikania v Srbsku

Ekonomický systém a verejné financie sú zakotvené v tretej hlave, v paragrafoch 82 – 96 v Ústave Srbskej Republiky, kde su určené práva na podnikanie, sloboda podnikania, vlastnícke práva, rovnosť všetkých foriem vlastníctva a ochrana spotrebiteľa.

Ústava Srbskej Republiky hovorí, že ekonomická regulácia v Srbskej republike spočíva v trhovom hospodárstve, otvoreného a slobodného trhu, slobodného podnikania, nezávislosti podnikateľských subjektov a rovnoprávnosti súkromných kapitálových fondov a iných druhoch majetku.

Srbská republika je jednotný hospodársky priestor s jedinečnou komoditou práce, kapitálu a služieb.

Podnikanie môže byť obmedzené právnymi predpismi na ochranu ľudského zdravia, životného prostredia a prírodných zdrojov a ochrany Srbskej republiky.

Všetci majú rovnaké právne postavenie na trhu.

Zakázané sú akty, ktoré sú v rozpore so zákonom, obmedzujú voľné hospodárske súťaž tým, že vytvarajú alebo zneužívajú monopolné alebo dominantné postavenie, práva získané prostredníctvom kapitálových investícií. Zákon nemožno podceňovať. Zahraničné osoby sú vyrovnané na trhu s domácim.

Zahraničné fyzické a právnické osoby môžu nadobúdať nehnuteľnosti, v súlade s právnymi predpismi alebo medzinárodnou dohodou.

Cudzinci môžu získať právo na koncesie na prírodné zdroje vo všeobecnom záujme, rovnako ako aj niektoré ďalšie práva v súlade so zákonom.

Zaručuje sa súkromný, družstevný a verejný majetok. Verejné vlastníctvo je verejný majetok, majetok vo vlastníctve provincií a autonómnych jednotiek miestnej samosprávy.

Všetky formy vlastníctva majú rovnakú právnu ochranu.

Existujúci družstevný majetok sa môže stať súkromným majetkom, podľa spôsobu a podmienok stanovených zákonom.

Prírodné zdroje, výrobky ktoré zákon stanovuje, že sú vo všeobecnom záujme, a majetok, ktorý používa Srbská republika sú štátny majetok. Do štátneho majetku, môžu byť zaradené aj iné veci a práva, v súlade s právnymi predpismi.

Fyzické a právnické osoby môžu nadobúdať práva na určitý majetok vo všeobecnom použití, a to za podmienok a spôsobom stanoveným zákonom.

Prírodné zdroje sa používajú na základe podmienok a spôsobom stanoveným zákonom. Vlastníctvo autonómnych provincií a miestnych samospráv, spôsob ich použitia a dispozícia, musí byť upravené zákonom.

Využitie a obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy, lesnej pôdy a mestských stavebných pozemkov v súkromnom vlastníctve, je voľné.

Zákon môže obmedziť typy využívania a riadenia, a stanoviť podmienky pre využívanie a riadenie, aby sa eliminovalo nebezpečenstvo spôsobenia škody na životnom prostredí alebo aby sa zamedzilo porušovaniu práv a zákonom stanovený záujem iných osôb.

Každý je povinný zachovať prírodné zdroje, vedecké, kultúrne a historické dedičstvo, ako aj majetok vo všeobecnom záujme, v súlade so zákonom.

Osobitnú zodpovednosť za zachovanie kultúrneho dedičstva má Srbská republika, autonómne provincie a miestna samospráva.

Republika Srbsko chráni spotrebiteľov.

Výslovne sú zakázané činnosti namierené proti zdraviu, bezpečnosti a ochrane súkromia spotrebiteľov, rovnako ako aj všetky nečestné akcie na trhu.

4.2 Zvláštnosti podnikania na poľnohospodárskej pôde v Srbsku

Z Ústavy Srbskej Republiky vyplýva, že v Srbsku môžu podnikat' právnické osoby, fyzické osoby a družstvá. Ich podnikanie je voľné a zákon upravuje spôsob a podmienky za ktorých budú využívať prírodné zdroje a majetok vo všeobecnom záujme.

Poľnohospodárstvo dnes má veľmi významné miesto a úlohu v celkovom hospodárskom rozvoji Srbska.

Poľnohospodársko-potravinárske odvetvia zohravajú najdôležitejšiu úlohu v ekonomickej činnosti v Srbskej republike, ktorá na tvorbe národného produktu krajiny (HDP), má podiel asi 20% takto:

Tab. 1

[Poľnohospodársko potravinársky podiel na HDP]

Rok	Poľnohos podárska výroba	Potraviná rsky priemysel	Ostatné
2002	14,8 %	5,9 %	79,3 %
2003	13,6 %	5,7 %	80,7 %
2004	15,0 %	5,4 %	79,6 %
2005	13,5 %	5,4 %	81,1 %
2006	12,6 %	5,3 %	82,1 %
2007	10,8 %	5,2 %	84,0 %
2008	11,8 %	5,5 %	82,7 %
2009	10,8%	7,2%	82,0 %

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2010

Srbsko má veľmi priaznivé prírodné podmienky pre rozvoj rôznorodej poľnohospodárskej výroby. Nachádza sa v najvhodnejšej oblasti severnej zemepisnej šírky, so štyrmi ročnými obdobiami a štyrmi klimatickými oblasťami, veľmi vhodné pre poľnohospodársku výrobu.

Štruktúra hodnoty vytvorenej poľnohospodárskymi výrobkami: 59% pochádza z rastlinnej výroby a 41% zo živočíšnej výroby (EÚ - 70% z hospodárskych zvierat, a 30% rastlinnej výroby).

Srbsko má asi 5.092.000 ha poľnohospodárskej pôdy (0,68 ha / obyvateľ'a) 4.218.000 ha ornej pôdy (0,56 ha / obyvateľ'a), čo je nad úrovňou krajín Európskej Únie.

Z informácií Srbskej obchodnej komory, vlastníctvo ornej pôdy v Srbsku je nasledovné:

- 10% štátnych podnikov
- 90% v súkromnom vlastníctve – poľnohospodári

Vychádzajúc z údajov obchodnej komory, podiel lesných porastov a poľnohospodárskej plochy (39:61) je tiež priaznivý, a je nad podielom v Európe, čo je tiež veľká výhoda pre úspešný rozvoj poľnohospodárskej výroby.

Vodný režim je tiež priaznivý, ale nedostatočne využívaný. Kanál Dunaj-Tisa-Dunaj, je najväčší a jedinečný vodný systém na svete, ale nepoužíva sa pre poľnohospodársku výrobu, alebo sa používa iba minimálne. Tok riek sa tiež veľmi málo využíva pre zavlažovanie. Od celkovej ornej pôdy, len cca 1.6% sa zavlažuje (78 000 ha).

Čo sa týka poľnohospodárskych firiem a súkromných fariem, veľkosť majetku je veľmi rôznorodá.

Najväčší počet firiem tvoria vlastníci v kategórii do 50 ha (55,3%) a najmenší počet podnikov je v kategórii viac ako 5.000 ha (2,9%), s výnimkou dvoch veľkých firiem (PKB - 21 000 ha a PIK Bečej- 16 500 ha).

Na 871 000 súkromných farmách je výrazná roztrieštenosť držby.

Dominujú farmy-domácnosti, ktorých držba je do 3 ha (58,1%), len 0.8% domácností vlastní 15-20 ha, a 0.5% sú tí, ktorí vlastní viac ako 20 ha (vo Veľkej Británii priemerná veľkosť farmy je 69.3 ha, vo Francúzsku 41.7 ha, v Dánsku 42.6 ha, v Holandsku 18.6, v Nemecku 31.0, v Belgicku 20.6 ha).

Produktívnosť podnikov, podľa informácií Srbskej obchodnej komory je o 30 % väčšia ako na farmách.

Ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva a vodohospodárstva poukázalo na niektoré faktory pre efektívnu účasť na medzinárodnom trhu.

Medzi hlavné limitujúce faktory pre efektívnu účasť na medzinárodnom trhu, patria:

- chudobné spektrum potravín, najmä vo vzťahu k súčasnej ponuke v rozvinutom svete;
- Najväčším problémom v oblasti poľnohospodárstva v Srbsku, je zanedbávanie výskumu a problém zavádzania nových technológií, ktoré by mali za cieľ šíriť

daný rozsah potravinárskych produktov poskytovaných v oblasti poľnohospodárstva v Srbsku;

- kolísavá kvalita výrobkov na trhu, spôsobená buď z dôvodu nedostatku noriem, alebo z dôvodu, že neexistuje kontrola platných noriem;
- pomalé prispôsobovanie k trhovým kritériám obchodovania, tj. zavedenie moderného manažmentu a marketingu;
- obal a balenie sa stávajú veľmi dôležitými a možno majú aj rozhodujúci význam pre prevádzku, a to najmä na svetovom trhu;
- nedostatok dlhodobých, pevných zmluvných vzťahov medzi potravinárskym priemyslom a výrobcami surovín (farmy, družstvá, poľnohospodárske podniky), rovnako ako aj nevyvinuté vhodné organizačné a ekonomické vzťahy medzi výrobcami, poľnohospodárstvom a spracovateľským priemyslom;
- nedostatok ekonomických a trhových vzťahov v poľnohospodárstve a ďalších odvetví, ktoré využívajú poľnohospodárske výrobky ako aj tých odvetví, ktoré vyrábajú výrobky pre poľnohospodárstvo.

Je nesporné, že pôdny fond Srbska je taký, že jeho využívanie môže poskytnúť oveľa väčšiu produkciu domácich potrieb trhu, nevyhnutne to však predpokladá nutnosť orientovať sa na export, ale aj potrebu uskotočniť reštrukturalizáciu výroby.

Poľnohospodárska výroba zaznamenávala v niekoľkých rokoch stagnáciu, pokles chovu zvierat a kapacity spracovateľského priemyslu nie sú využité.

V nasledujúcich tabuľkách uvedieme dosiahnuté produkcie v poľnohospodárstve a ovocinárstve za roky 2008 a 2009 v Srbsku.

Poľnohospodárstvo:

Rastliná výroba:

Dosiahnutá produkcia hlavných plodín v roku 2009 je vyššia ako produkcia, ktorá bola v roku 2008.

Tab. 2**[Dosiaghnutá produkcia hlavných plodín v rokoch 2008 a 2009]**

NÁZOV	2008. v tis./ton	2009. v tis./ton	Index 2009./20 08. v tis./ton
Pšenica	2.095	2.068	98.7
Kukurica	6.158	6.396	103.9
Slnečnica	454	378	83.3
Sója	351	349	99.4
Cukrová repa	2.300	2.798	121.6
Tabak	10,8	9.8	90.7
Zemiaky	844	898	106.4
Slivka	607	663	109.2
Hrozno	373	431	115.5

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2010

Podľa oficiálnych štatistík z roku 2009 v Srbskej republike:
produkcia pšenice je menšia o 1,3% než v roku 2008.,
produkcia kukurice je o 3,9% väčšia než v roku 2008.,
produkcia slnečnice je menšia o 17,6% než v roku 2008.,
produkcia sóji je menšia o 0,6% než v roku 2008.,
produkcia cukrovej repy je väčšia o 21,6% než v roku 2008.,
produkcia tabaku je menšia o 9,3% než v roku 2008.,
produkcia zemiakov je väčšia o 6,4% než v roku 2008.,
produkcia sliviek je väčšia o 9,2% než v roku 2008.,
a produkcia hrozna je väčšia o 15,5% než v roku 2008.

Vzhľadom na desaťročný priemer (1999-2008), produkcia kukurice je vyššia o 18,3%, produkcia cukrovej repy o 16,6%, produkcia slnečnice o 11,3%, produkcia sóje o 16,5% a produkcia zemiakov je vyššia o 4,2% .

Tab. 3

[Hodnota produkcie základných poľnohospodárskych plodín v roku 2008. a 2009.]

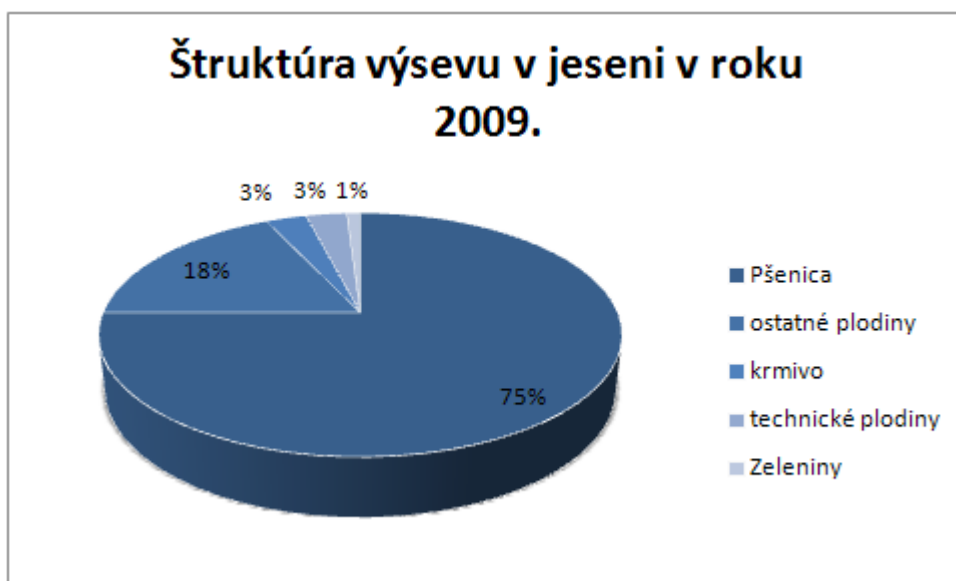
NÁZOV	2008.			2009.			Index 09./08.
	v tis/tona	din/kg	v mil. dinárov	v tis/tona	din/kg	v mil. dinárov	
Pšenica	2.095	15	31.425	2.068	11	22.748	72,4
Kukurica	6.158	8	49.264	6.396	10	63.960	129,9
Cuk.repa	2.300	3	6.900	2.798	2,7	7.555	109,5
Slnečnica	454	25	11.350	378	20	7.560	66,6
Sója	351	27	9.477	349	30	10.470	110,5
SPOLU			108.416			112.293	103,6

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2010

Dobré výsledky produkcie v rastlinnej výrobe v roku 2009 neboli sprevádzané aj dobrými finančnými ohodnoteniami. Podľa finančnej analýzy piatich hlavných plodín v Srbsku, najlepší výsledok sa dosiahol vo výrobe kukurice, potom cukrovej repy a sóji.

Obr. 1

[Štruktúra výsevu v jeseni v roku 2009.]

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2009

Na jarne siatie v roku 2010 zostalo asi 2.8 milióna hektárov ornej pôdy.

V spolupráci s vedeckými ústavmi a ďalšími inštitúciami v oblasti poľnohospodárstva, berúc do úvahy oblasti osiate jarnými plodinami z roku 2008 technická pomoc, Združenie pre poľnohospodárstvo Srbskej obchodnej komory odhaduje že jarne siatie v roku 2010 bude mať nasledujúcu štruktúru:

Tab. 4**[Očakávaná výsevná štruktúra pre jarne siatie na rok 2010.]**

KULTÚRA	Výsevná plocha v ha	
	2009. rok	Plán na 2010. rok
Jarná pšenica	160.000	160.000
Kukurica	1.200.000	1.400.000
Cukrová repa	61.000	70.000
Slnečnica	157.000	180.000
Sója	144.000	150.000
Tabak	6.000	6.000
Zeleniny	290.000	300.000
Krmivo	360.000	380.000
Ostatné plodiny	60.000	70.000
SPOLU	2.438.000	2.716.000

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2009

Ovocinárstvo:

Výroba ovocia je dôležitou hospodárskou činnosťou v Srbsku. Vychádzajúc z údajov Srbskej obchodnej komory, plocha ovocných sádov je 244 tisíc hektárov, čo predstavuje 4,7% z celkovej ornej pôdy.

Ovocinárstvo je jeden z najproduktívnejších poľnohospodárskych sektorov. Značný počet druhov ovocia umožňuje použitie rôznych miest a oblastí s veľmi rozdielnym pôdnym a klimatickým podmienkám na pestovanie ovocia. Pre pestovanie ovocných stromov, možno použiť aj pôdy slabšie, pokiaľ ide o fyzikálne, chemické a iné vlastnosti a taktiež aj pozemky s väčším sklonom.

Výrobou ovocia sa dosahujú 10-20 krát vyššie hodnoty produkcie na hektár ako pri výrobe pšenice a kukurice.²

Tab. 5
[Produkcia základných druhov ovocia (v tonách)]

DRUH	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Jablká	198.030	240.000	245.000	236.000	281.868
Hrušky	46.739	57.717	60.523	61.886	67.771
Slivky	304.351	556.000	681.000	607.000	662.631
Broskine	51.618	59.127	65.624	62.666	77.230
Čerešne	19.767	23.302	28.546	29.551	29.228
Višne	63.870	80.510	99.893	89.746	105.353
Oreche	20.649	23.751	24.823	24.405	25.172
Jahody	32.299	35.457	33.129	37.924	35.799
Maliny	84.331	79.680	76.991	84.299	86.961

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2010

4.3 Podnikanie v poľnohospodárstve v regióne Vojvodina

4.3.1 Charakteristika Vojvodiny

Vojvodina je autonómna provincia a významný región v rámci republiky Srbsko. Nachádza sa v severnej časti republiky, v panónskej rovine a zaberá plochu 21.506 km² s 2.031.992 obyvateľov (21,6% z celkového počtu obyvateľov Srbska).

Administratívne sídlo provincie je Novi Sad. Geografické oblasti, ktoré tvoria Vojvodinu sú Banat, Bačka a Srijem, ako aj malá časť severnej Mačvi.

² Podľa údajov Ministerstva poľnohospodárstva, lesníctva a vodohospodárstva

Reliéf Vojvodine je predovšetkým nížinatý, s výnimkou Sremu, kde dominujú lesy Fruškej hory, a juhovýchodného Banátu, s horami Vršac. Najnižší bod Vojvodine je 75 m a najvyšší 641 m.

Najvyšší právny úkon autonómnej oblasti Vojvodine je štatút (nad ktorým je ústava Srbskej republiky), ktorá nadobudla platnosť dňa 1. Januára 2010. roku. Najvyšším orgánom je zhromaždenie, v ktorom slobodnou voľbou sa volia 120 poslanci z území Vojvodiny, v ktorom sú rovnoprávne všetky úradné jazyky. Výkonný orgán je provinčná Vláda, na čele s premiérom.

Vojvodina je členom Rady európskych regiónov v Európskom parlamente, ako prvý a zatiaľ jediný región, ktorý sa stal členom, a že krajina nie je v tom čase členom Európskej únie alebo Rady Európy. Tiež je jeden zo zakladateľov Regionálnej rady Euroregiónu DKMT (Dunaj-Kereš-Moriš-Tisa), ktorý združuje okrem samotnej Vojvodine aj niekoľko žúp v Maďarsku a Rumunsku, a ktorých úlohou je vzájomná spolupráca v oblasti regionálneho, hospodárskeho, kultúrneho a environmentálneho rozvoja.

Vo Vojvodine je ekonómia založená na veľkom bohatstve kvalitnej ornej pôdy, ktorá zahŕňa 84 percent jej povrchu. Prirodzenú úrodnosť pôdy zlepšuje sieť zavlažovacích kanálov, takže z 1,78 milióna hektárov ornej pôdy, asi 0,5 milióna je vyčerpané. Asi 70 percent výnosov z týchto oblastí tvorí pšenica, 20 percent sa využíva na priemyselné rastliny a 10 percent sa využíva na iné kultúry. Časť ovocia sa vyváža, ale väčšina je spracovaná v domácom potravinárskom priemysle, umiestnenom prevažne vo Vojvodine (mäsokombináty, závody na spracovanie ovocia a zeleniny, ropné rafinérie, cukrovary, mliekárne, atď).

Časť príjmov hospodárstva Vojvodiny pochádza aj z cestovného ruchu, ktorý je vyvinutý pri riekach a jazerách, termálnych prameňoch a Fruškej hore, kde je niekoľko srbských pravoslávnych kláštorov z barokovej doby, postavených hlavne v období 15. a 17. storočia.

4.3.2 Zvláštnosti podnikania na poľnohospodárskej pôde vo Vojvodine

Vojvodina je región s vysoko rozvinutým poľnohospodárstvom v Srbsku a Juhoslávii, jej žitné polia majú potenciál výroby nad domáce potreby. Poľnohospodárska pôda je jednou z hlavných foriem prírodného bohatstva tejto oblasti. Na základe údajov obchodnej komory Vojvodiny, poľnohospodárska produkcia vo Vojvodine má približne 1.586 hektárov ornej pôdy a záhrad, viac ako 17 tisíc hektárov sadov, a viac ako 12 tisíc hektárov viníc, a viac než 34 tisíc hektárov lúk. To tvorí 35% srbskej ornej pôdy. V priemere je to 0.82 hektárov na obyvateľa ornej pôdy, tj. 0.89 poľnohospodárskej pôdy, čo je výrazne vyššie ako vo zvyšku Srbska, kde zodpovedajúce hodnoty sú 0.47 a 0.57 hektárov. Historicky, Vojvodina v období 1993-1997 v priemere vyrobila 2.300 kg obilia na osobu, alebo 2.7 krát viac ako v celej republike.

Vo Vojvodine, asi 585 tisíc hektárov poľnohospodárskej pôdy patrí poľnohospodárskym spoločnostiam, družstvám 92 tisíc hektárov a 1.116.000 hektárov patrí súkromným poľnohospodárskym podnikom. To predstavuje asi 52% poľnohospodárskej pôdy, ktorá patrí podnikom, 68% poľnohospodárskym družstvám, a približne jedna štvrtina poľnohospodárskej pôdy, patrí súkromným poľnohospodárom.

Vychádzajúc z údajov obchodnej komory Vojvodiny, vo Vojvodine je asi 150.000 hektárov zavlažovacích systémov, ktoré zavlažujú približne 120.000 hektárov pôdy. Zavlažovaním je zahrnuté iba 7.37% (120.000 ha) ornej pôdy, čo sa považuje za nevyužitú šancu na zvýšenie produkcie, lebo je známe, že Vojvodina nemá dostatok zrážok.

Celkový objem poľnohospodárskej produkcie v minulom roku sa zvýšil 2.09 krát, s tým, že rastlinná výroba vzrástla 2.34, produkcia poľnohospodárskych plodín 2.48, a ovocinárstvo 2.37 krát.

Vo Vojvodine, vďaka takémuto vývoju poľnohospodárstva sa dosahujú vysoké výnosy poľnohospodárskych výrobkov. Informácie ktoré som čerpala z Časopisu „Vreme“ hovoria že historicky najvyšší priemerný výnos pšenice predstavoval 5.614 kg na hektár, dosiahol sa v roku 1988 na ploche 371 tisíc hektárov, s tým, že celková

výroba vtedy dosiahla 2.085.000 ton. Vyššia celková výroba dosiahla sa v roku 1991 a predstavovala 2.311.000 ton, na ploche 423 tisíc hektárov ornej pôdy s priemerným výnosom 5.459 kg na hektár. Najväčší priemerný výnos kukurice dosiahol sa v roku 1986, čo bolo vlastne 6.991 kg na hektár, na ploche asi 737 tisíc hektárov s celkovou produkciou 5.151 ton. To je tiež maximálna celková produkcia historicky vo Vojvodine.

Cukrová repa, slnečnica a sója sú veľmi dôležité priemyselné kultúry, ktoré umožňujú výrobu cukru, oleja, margarínu a ďalších výrobkov.

Veľký poľnohospodársky potenciál Vojvodiny je základom pre rozvíjanie spracovateľského priemyslu, ale aj potravinárskeho priemyslu a petrochémie a chemického priemyslu všeobecne, nasleduje priemysel kovov a stavebných materiálov a ostatné.

Potravinársky priemysel vo Vojvodine, je jedným z najstarších priemyselných odvetví. Bohaté surovinové základne a významné rozdelenie spoločnosti pre rozvoj spracovateľských zariadení a rozvoj a uplatňovanie vedy v tejto oblasti, ako aj sledovanie vývoja vo svete v oblasti potravinárskej technológie. Dosiahla sa vysoká úroveň rozvoja potravinárskeho priemyslu, ako v rozsahu tak aj v štruktúre spracovateľskej kapacity.

Dnes, na základe výskumu Časopisu „Vreme“, potravinársky priemysel vo Vojvodine tvoria:

- 66 mlynov
- 14 fabrík na spracovanie ovocia a zeleniny
- 11 priemyselných bitúnkov, 15 mlekání,
- 11 cukrovarov
- okolo 13 tovární na cukrárske výrobky (kakaové výrobky, cukrovinky, sušienky a priemyselné koláče)
- 6 podnikov na spracovanie ropy, rafinerií
- 3 fabrík na spracovanie obilia
- 3 továrne na spracovanie liečivých bylín a korenín
- 6 pivovarov
- 3 továrne na výrobu sladu

- asi 50 tovární na výrobu krmiva pre zvieratá
- 5 tovární na výrobu a spracovanie tabaku.

Tab. 6

[Najväčší súkromný vlastníci ornej pôdy v Srbsku]

	Firma	Vo vlastníctve	Nájom
Petar Matijević	Mäsový priemysel "Matijević"	5276 ha	4372 ha
Miodrag Kostić	MK Group	2625 ha	2200 ha
Nenad Lalović	Súkromný vlastník pôdy	2598 ha	3419 ha
Milenko Gačić	Mäsový priemysel "Big Bull"	2000 ha	0 ha
Milija Babović	"Soja protein"	1896 ha	0 ha
Zoran Mitrović	"Victoria Group"	1890 ha	3419 ha
Ivan Jakovljević	"Krmivoprodukt"	1800 ha	1875 ha
Zoran Beronja	Súkromný vlastník pôdy	900 ha	0 ha
Slobodan Ščekić	"Genel"	974 ha	1365 ha
Milorad Mišković	"Delta"	880 ha	1020 ha
Slobodan Radun	"Nektar"	707 ha	0 ha

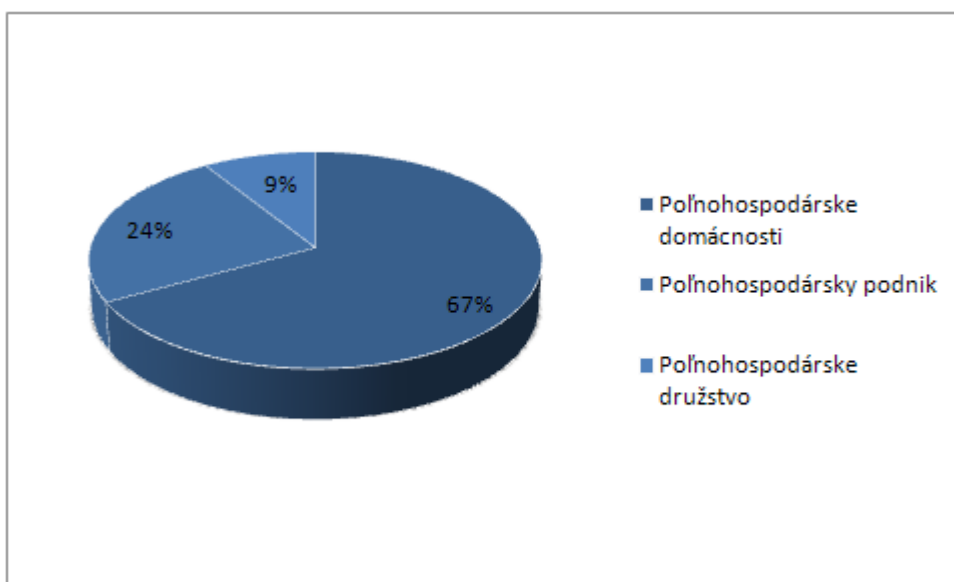
Zdroj údajov: Z výskumu Časopisu „Vreme“, 2009

Podľa informácií z obchodnej komory Vojvodiny, celková plocha Vojvodiny je 2.153.000 hektárov, z čoho 1.789.000 hektárov je poľnohospodárskej pôdy (83 percent z celkovej plochy). Plocha celkovej ornej poľnohospodárskej pôdy je 1.647.000 ha, čo predstavuje 92 percent z celkovej poľnohospodárskej pôdy, alebo 76.5 percenta z celkovej plochy Vojvodiny. Orná pôda a záhrady zaberajú celkom 1.584.000 hektárov. Na ploche 1.050.000 hektárov sa pestujú primárne kultúry poľnohospodárstva - kukurica, pšenica a ďalšie obilniny, zatiaľ čo priemyselné rastliny, ako je slnečnica, sója a cukrová repa sú pestované na ploche od 250.000 hektárov ornej poľnohospodárskej pôdy. Ostatné kultúry sa pestujú v oveľa menších plochách.

Zeleniny sa pestujú na povrchu asi 85.000 hektárov, pri čom sa najviac pestujú zemiaky. Krmoviny sú pestované na ploche 75.000 hektárov, najmä lucerna, ďatelina a silážne obilie, ovocie sa pestuje na ploche asi 18.000 hektárov, zatiaľ čo vinice zaberajú asi 12.000 hektárov. Vo Vojvodine, sa odhaduje, že existuje asi 260.000 poľnohospodárskych domácností, ktoré vlastnia približne 67 percent ornej pôdy Vojvodiny, kým poľnohospodárske podniky a družstvá prevzali zvyšných 33 percent ornej poľnohospodárskej pôdy.

Obr. 2

[Rozdelenie poľnohospodárskej pôdy v percentách]

Zdroj údajov: Ústav pre štatistiku Srbsko, 2009

V primárnej poľnohospodárskej produkcii v minulom roku, podľa obchodnej komory Vojvodiny bolo zaregistrovaných 932 firiem, ako aj 149 registrovaných firiem v oblasti poľnohospodárskych služieb.

Priemerná veľkosť poľnohospodárskych podnikov v súkromnom sektore je približne 4 hektáre, kým veľkosť takmer 8.000 poľnohospodárskych domácností predstavovala viac než 10 hektárov. Podľa oficiálnych údajov sa poľnohospodárstvom zaoberá 13 percent z celkového počtu obyvateľov Vojvodiny, a je to asi 270.000 ľudí. Štatistické údaje

ukazujú, že poľnohospodárstvo má podiel asi 8 percent z celkového počtu podnikov, a približne 11 percent z celkového počtu zamestnancov. Celkové príjmy predstavovali 9 percent, čistý príjem predstavoval 6 percent, zatiaľ čo príjmy z vývozu boli 4 percentá z celkových tržieb vo Vojvodine.

Tab. 7

[Výmera pôdy podľa vlastníctva vo Vojvodine v roku 2009]

Pôda	Vlastníctvo			Spolu
	Súkromné	Družstvá	Štátne	
Záhrady	1.102.248	237.772	241.825	1.581.845
Ovocné sady	13.226	2.951	1.598	17.775
Vinohrady	7.886	468	2.521	10.875
Lúky	15.066	7.362	16.114	38.542
Orná pôda	1.138.426	248.553	262.058	1.649.037
% využitie	69,00	15,10	15,90	100
Pasienky	26.684	8.689	73.838	109.211
Rybníky	459	9.576	-	10.035
TTP	4.926	14.053	3.303	22.282
Poľnohosp. pôda	1.170.495	280.871	339.199	1.790.565
% využitie	65.40	15.70	18.90	100.00

Zdroj údajov : Sekretariát provincie pre poľnohospodárstvo, lesného a vodného hospodárstva, 2010

V tabuľke 7. sú uvedené údaje o vlastníctve pôdy na rok 2009. Z nej možno vidieť, koľko pôdy užívajú fyzické osoby, čiže koľko je pôdy v súkromnom vlastníctve, koľko pôdy je vo vlastníctve právnických osôb a koľko pôdy užívajú družstvá.

Možno vidieť, že približne 65 percent pôdy využívajú fyzické osoby, 19 percent je vo vlastníctve právnických osôb, pokým 16 percent je vo vlastníctve družstiev.

Tab. 8**[Užívacie vzťahy k poľnohospodárskej pôde v 2009 roku]**

Kategória používanej pôdy	Poľ. podniky a poľnohospodárske družstvá	Individuálne farmy	Neznámi vlastníci	Spolu
	ha	ha	ha	ha
1. Záhrady	479.597	1.102.248	-	1.581.845
2. Ovocné sady	4.549	13.226	-	17.775
3. Vinohrady	2.989	7.886	-	10.875
4. Lúky	19.944	15.066	3.532	38.542
A. Orná pôda (1+2+3+4)	507.079	1.138.426	3.532	1.649.037
5. Pasienky	54.574	26.684	27.953	109.211
6. Rybníky	9.576	459		10.035
7. TTP	14.053	4.926	3.303	22.282
B. Poľnohosp. pôda (A+5+ 6+7)	585.282	1.170.495	34.788	1.790.565
8. Lesné pozemky	149.025	6.964	7.661	163.650
9. Nepoľnohospod. pôda	66.006	35.372	97.779	199.157
Plocha spolu	800.313	1.212.831	140.228	2.153.372

Zdroj údajov : Sekretariát provincie pre poľnohospodárstvo, lesného a vodného hospodárstva, 2010

V tabuľke 8. sú údaje o tom koľko hektárov plochy zaberajú jednotlivé družstvá, fyzické osoby a koľko hektárov je vo vlastníctve neznámych vlastníkov.

Z tabuľky vyplýva, že z celkovej plochy 2.153.000 hektárov približne 800 000 hektárov obhospodarujú družstvá, 1.213.000 hektárov obhospodarujú súkromní vlastníci a 140.000 hektárov patrí neznámym vlastníkom.

Záver

Podnikanie tvorí neoddeliteľnú súčasť hospodárstva a to ako v Srbsku, tak aj v iných krajinách s trhovou ekonomikou. Keďže Srbsko zaraďujeme ku krajinám s prevažne vidieckymi regiónmi a s významnou poľnohospodárskou tradíciou, podnikanie na poľnohospodárskej pôde je vo Vojvodine pomerne rozšírené.

Pri písaní tejto bakalárskej práce sme sa zameriavali najmä na analýzu podnikania na poľnohospodárskej pôde. V práci sme najskôr hodnotili legislatívu, ktorá upravuje danú problematiku.

Naše hlavné závery z tejto práce sú, že existuje veľa predpisov, ktoré sa zaoberajú podnikaním, ale tiež existujú slabosti v zákone, ktoré možno použiť pre rôzne formy manipulácie. Avšak, vláda sa snaží zmeniť zákon, aby túto problematiku riešila.

V druhej časti vlastnej práce sme sa sústredili na analýzu podnikateľského prostredia v Srbsku ako aj vo vybranom regióne. Na základe zistených skutočností sme došli k záveru, že Vojvodina, vo väčšine prípadov, nasleduje podobné vzorce, aké existujú na národnej úrovni. V prípade odchýlok sme sa snažili identifikovať príčiny.

Záverom by sme chceli pripomenúť, že tak ako vo všetkých oblastiach hospodárstva aj v podnikaní na pôde a teda v poľnohospodárstve existujú početné problémy, ktoré podnikatelia musia prekonávať. Tieto problémy však nie sú neriešiteľné, hoci si vyžadujú často zdĺhavý a náročný prístup. A preto by našou snahou malo byť odstránenie týchto problémov, čím by sa zabezpečila lepšia konkurencieschopnosť a životaschopnosť domáceho podnikania v poľnohospodárstve.

Zoznam použitej literatúry

1. BLAGOJEVIĆ, O. 1996. *Oporezivanje zemljoradnika*, Beograd: Stručna knjiga
2. DRAKER, P. 1991. *Inovacije i preduzetništvo*. Beograd: Privredni pregled. ISBN: 86-315-0090-9
3. ĐUKIĆ, D. 2006. *Mikroorganizmi i alternativna poljoprivreda*, Novi Sad: Budućnost. ISBN: 978-86-7780-036-9
4. ERIĆ, D. - STOŠIĆ, I. 2007. *Strategijski menadžment u agrobiznisu*, Beograd: Institut ekonomskih nauka. ISBN:978-86-80315-69-0
5. GUŽALIĆ, M. 2001. *Biznis plan i preduzetništvo*. Beograd: Čigoja štampa. ISBN: 86-7558-022-3
6. KOŽIAK, R. 2008. *Zmierňovanie regionálnych disparít prostredníctvom regionálnej politiky*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta. ISBN: 978-80-8083-573-6
7. MATES, P. - WOKOUN, R. 2001. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*, Praha: Prospektrum. ISBN:80-7175-100-6
8. MAZUREK, J. 2003. *Regióny Slovenska : vybrané kapitoly*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela. ISBN 80-8055-839-6
9. NOVAKOVIĆ, V. 2000. *Mali biznis i preduzetništvo*, Beograd: Draslar partner.
10. BOGDANOVIĆ R., GAJIĆ R., *Urbani menadžment, urbani marketing i preduzetništvo u funkciji (kvalitativnog) razvoja urbanih aglomeracija*. Beograd: Udruženje urbanista Srbije, 2001. st.33-45. ISBN: 86-80095-43-5

-
11. TODOROVIĆ, L. 2008 *Преуређење привреде*, Крагујевац:Графопромет. ISBN:978-86-911601-0-4
 12. TOMIĆ, D. 2008. *Poljoprivreda i selo*, Beograd:Društvo agrarnih ekonomista Srbije. ISBN:978-86-86087-07-2
 13. PERUNOVIĆ, Z. 2001 *Preduzetništvo*, Beograd:Megatrend univerzitet primenjenih nauka. ISBN:86-7747-055-7
 14. PETKOVIĆ, G. 2009. *Предузетништво у ученичком стандарду*. Београд: Институт за економику и финансије
 15. RICHARD T. T. F, *Urban Regionst*, Cambridge: Cambridge University Press 2008, ISBN 978-0-511-40977-6
 16. *Magazin vreme (Časopis "Vreme")*, Dostupné na internete <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=420480>
 17. *Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Vodoprivrede Republike Srbije* (Ministerstvo poľnohospodárstva, lesníctva a vodohospodárstva), Dostupné na internete: <http://www.minpolj.gov.rs/>
 18. *Privredna Komora Srbije (Srbská obchodná komora)*, Dostupné na internete: <http://www.pks.rs>
 19. *Privredna Komora Vojvodine (obchodná komora Vojvodiny)*, Dostupné na internete: <http://www.pkv.rs>
 20. RADOVIĆ, M. 1994. *Preduzetništvo*. Beograd: Fakultet za menadžment "Braća Karić"
 21. *Ustav Republike Srbije (Ústava Srbskej Republiky)* ,Beograd : Službeni glasnik, 2006. ISBN:9788675495765
 22. *Vysoká ekonomická škola, Beograd. Prednášky z predmetu Základy manažmentu*

23. Vysoká ekonomická škola, Novi Sad. *Prednášky z predmetu Základy manažmentu*

24. WOKOUN, R. 1984. *Základy regionální geografie*. Brno: UJEP